

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA W KRAKOWIE**

L.dz. RKR-61-4/06/JL-7/07

Kraków, dn. 02 marca 2007 r.

DECYZJA nr RKR - 15/2007

Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. nr 18, poz. 172 ze zm.), po przeprowadzeniu - z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

I. Na podstawie art. 23c ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę** stosowaną przez Akademię Górniczo – Hutniczą w Krakowie polegającą na stosowaniu we wzorcu *umowy o świadczenie usług edukacyjnych* postanowień o treści:

1. par. 7 ust. 3: „*Regulamin studiów może ulegać zmianie w czasie odbywania studiów. Zmiana Regulaminu studiów nie wymaga zmiany niniejszej umowy. Zmiana Regulaminu studiów jest podawana do wiadomości studentom w sposób określony w ust. 1*” w związku z

ust. 1: „*(...) Treść regulaminu studiów AGH jest podawana do wiadomości studentom na stronie internetowej Uczelni. Regulamin studiów na życzenie Studenta jest również udostępniany do wglądu w Dziekanacie*”,

2. par. 23 ust. 3: „*Ewentualne spory wynikające z niniejszej umowy rozstrzygać będzie Sąd właściwy dla siedziby Uczelni*”,

które są zbieżne z postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone **i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

II. Na podstawie art. 23c ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę** stosowaną przez Akademię Górniczo - Hutniczą w Krakowie polegającą na stosowaniu we wzorcu *umowy o świadczenie usług edukacyjnych* postanowienia o treści:

par. 6 ust. 1: „*Student zobowiązuje się przez cały okres nauki na studiach do posiadania ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW), w tym również w okresie odbywania praktyk przewidzianych planem studiów i programem nauczania*”,

co stanowi naruszenie przepisów ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. nr 124, poz. 1152 ze zm.) **i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

Uzasadnienie

W dniu 31.10.2006 r. zostało wszczęte postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia z 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) oraz w regulaminach studiów, stosowanych przez Akademię Górniczo – Hutniczą w Krakowie, nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania dokonano analizy wzorca *umowy o świadczenie usług edukacyjnych*. Przeprowadzona analiza wykazała, że wzorzec umowy zawieranej ze studentami zawiera postanowienia, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. oraz postanowienie, którego stosowanie może stanowić naruszenie zbiorowego interesu konsumentów.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, w dniu 17.01.2007 r. zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Uniwersytet Rzeszowski praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu *umowy o świadczenie usług edukacyjnych* postanowień o treści:

1. par. 6 ust. 1: *„Student zobowiązuje się przez cały okres nauki na studiach do posiadania ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków (NNW), w tym również w okresie odbywania praktyk przewidzianych planem studiów i programem nauczania”* ;
2. par. 7 ust. 3: *„Regulamin studiów może ulegać zmianie w czasie odbywania studiów. Zmiana Regulaminu studiów nie wymaga zmiany niniejszej umowy. Zmiana Regulaminu studiów jest podawana do wiadomości studentom w sposób określony w ust. 1”* w związku z
ust. 1: *„(...) Treść regulaminu studiów AGH jest podawana do wiadomości studentom na stronie internetowej Uczelni. Regulamin studiów na życzenie Studenta jest również udostępniany do wglądu w Dziekanacie”*
– postanowienie wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 756;
3. par. 23 ust. 3: *„Ewentualne spory wynikające z niniejszej umowy rozstrzygać będzie Sąd właściwy dla siedziby Uczelni”*
– postanowienie wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone w dniu 22 grudnia 2004 r. pod nr 388,

co może stanowić naruszenie art. 23 a powołanej na wstępie ustawy.

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania, Akademia Górniczo – Hutnicza (zwana dalej „Uczelnią”) wskazała, iż świadoma jest, że nie istnieje obowiązek zawierania przez studentów umów ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków. Jak podniosła, posiadanie przez studenta takiego ubezpieczenia jest w szczególności uzasadnione w przypadku praktyk studenckich. Poza ogólnymi względami bezpieczeństwa, nie rzadko podmioty, do których student jest kierowany na praktykę (np. kopalnie, huty) wymagają posiadania przez niego ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków.

W ostateczności Uczelnia postanowiła zmienić zakwestionowany zapis i nadać mu następujące brzmienie: „*Student zobowiązuje się do posiadania ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków w okresie odbywania praktyk przewidzianych planem studiów i programem nauczania w przypadku, gdy podmiot, w którym student ma odbywać praktykę uzależnia przyjęcie studenta na praktykę od posiadania takiego ubezpieczenia*”

Uczelnia postanowiła również wykreślić zapis z § 23 ust. 3 dotyczący właściwości sądu.

Odnośnie zapisu z § 7 ust 3 wzorca umowy, Uczelnia nie podzieliła stanowiska Prezesa UOKiK. Podniosła, że regulamin studiów nie ma charakteru cywilnoprawnego, a jego ustanawianie - jako wewnętrznego aktu prawnego - jest przejawem autonomii Uczelni zagwarantowanej przez prawo. Wobec tego, w jej ocenie, do Regulaminu nie będą miały zastosowania przepisy Kodeksu cywilnego, a że żaden przepis prawny nie nakłada na Uczelnię obowiązku doręczania treści zmian Regulaminu, to tym samym nie można kwestionować postanowienia z § 7 ust. 3 wzorca umowy jako naruszającego prawo.

Organ antymonopolowy ustalił, co następuje:

Akademia Górniczo - Hutnicza jest publiczną uczelnią akademicką, utworzoną w drodze ustawy. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się w formie studiów stacjonarnych – nieodpłatnie oraz w formie studiów niestacjonarnych – odpłatnie.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 ustawy o szkolnictwie wyższym, organizacje i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzorzec *umowy o świadczenie usług edukacyjnych* jest wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 k.c., którego postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. Wzorce umowne to wszelkie jednostronnie przygotowane z góry, przed zawarciem umowy, gotowe klauzule (zbiory klauzul) w postaci warunków umów, ich wzorów, regulaminów itp.

Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zwiiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia jest traktowana jako przedsiębiorca, tj. podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne, którego działalność ma charakter gospodarczy. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII AmC 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób

sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, organ antymonopolowy zważył, co następuje:

Treść art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie (...)” – wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanych przez Uczelnię wzorców umów. Wzorce te mają zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczą one zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Uczelni, co oznacza, że mogą mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie (...) stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za jedną z praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Zatem, aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności, oraz
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Pkt I sentencji decyzji

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego.

Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowanym działaniem Uczelni w niniejszej sprawie jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – studentów zapisami we wzorcu umowy, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art. 479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ §2 k.p.c.

Stanowisko Prezesa Urzędu zostało poparte orzecznictwem SOKiK. Z wyroku SOKiK z dnia 25 marca 2004r. (sygn. akt. XVII AmA 51/03) wynika, że wprowadzenie przez przedsiębiorcę do obrotu wzorca umownego zawierającego postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi przesłankę uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy, o czym stanowi art. 23a ust.1 ustawy.

Oznacza to, że bezprawnym jest stosowanie w obrocie z konsumentami postanowień, które zostały wpisane do rejestru, nawet jeżeli postanowienia te stosują przedsiębiorcy nie pozwani w procesie przed SOKiK na podstawie art. 479³⁶⁻⁴⁵ k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. została ostatecznie rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia w formie studiów niestacjonarnych, jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcu umowy o świadczenie usług edukacyjnych następujące postanowienia:

1. par. 7 ust. 3: *„Regulamin studiów może ulegać zmianie w czasie odbywania studiów. Zmiana Regulaminu studiów nie wymaga zmiany niniejszej umowy. Zmiana Regulaminu studiów jest podawana do wiadomości studentom w sposób określony w ust. 1”* w związku z
ust. 1: *„(...) Treść regulaminu studiów AGH jest podawana do wiadomości studentom na stronie internetowej Uczelni. Regulamin studiów na życzenie Studenta jest również udostępniany do wglądu w Dziekanacie”;*
2. par. 23 ust. 3: *„Ewentualne spory wynikające z niniejszej umowy rozstrzygać będzie Sąd właściwy dla siedziby Uczelni”.*

W celu zatem udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

ad 1

Zapis z § 7 ust. 3 w związku z ust. 1 wprowadza zasadę, że wszelkie zmiany Regulaminu studiów nie wiążą się z koniecznością zmiany umowy zawartej przez studenta z Uczelnią, a zmiana Regulaminu podawana jest do wiadomości studentów za pośrednictwem strony internetowej. Student może również zapoznać się z jego treścią w Dziekanacie Uczelni.

W § 23 wzorca umowy przewidziano, że w sprawach nieuregulowanych umową ma zastosowanie obowiązujący w Uczelni Regulamin studiów i inne akty wewnętrzne Uczelni. Jako że Regulamin studiów zawiera zbiór jednostronnie przygotowanych reguł dotyczących organizacji i toku studiów oraz regulujących prawa i obowiązki studentów, które znajdują zastosowanie w umowach zawieranych ze studentami, nie można negować jego charakteru wzorca umownego. Nie ma zatem racji Uczelnia, powołując się na swą autonomię, że do Regulaminu studiów nie będą miały zastosowania przepisy Kodeksu cywilnego. Fakt, że postanowienia Regulaminu są wykorzystywane przy zawieraniu umów ze studentami (zarówno pisemnych, jak i konkludentnych), stanowi o jego charakterze wzorca umownego.

Informowanie o zmianie Regulaminu za pośrednictwem strony internetowej nie gwarantuje zatem studentowi uzyskania rzetelnej informacji o zmianie Regulaminu i o związanej z tym zmianie jego praw lub obowiązków.

Jak stwierdził Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 5.10.2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05), umowa łącząca studenta i Uczelnię ma charakter umowy ciągłej i podlega rygorom umów konsumenckich, określonym w art. 384 i 384¹ k.c. Zgodnie z ich treścią, ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzory umów, regulaminy, wiążą drugą stronę, jeżeli zostały jej doręczone przy zawarciu umowy. Dotyczy to również zmiany wzorca umowy w czasie trwania stosunku umownego o charakterze ciągłym, jeżeli druga strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie.

Przepisy Kodeksu cywilnego nakładają zatem na Uczelnię obowiązek doręczania studentom obowiązujących ich wzorców umowy (m.in. regulaminów) oraz wszelkich zmian zawartej z nimi umowy. Wyłączenie tego obowiązku – co ma miejsce w rozpatrywanym przypadku – stanowi niedozwolone postanowienie umowne (tak też SOKiK w uzasadnieniu wyroku z dnia 28.09.2005 r. sygn. akt XVII Amc 18/2005).

Wobec powyższego Prezes Urzędu uznał, iż zapis z § 7 ust. 3 w związku z ust. 3 wzorca umowy jest zbieżny z następującym zapisem umieszczonym w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 20 czerwca 2006 r. pod nr 756: „*Uczelnia zastrzega sobie prawo zmiany warunków niniejszej umowy, które nastąpi przez zarządzenie Kanclerza Wyższej Szkoły Edukacyjnej w Łodzi, nie wymaga to wypowiedzenia warunków niniejszej umowy. zarządzenia podane zostaną do wiadomości studentów przez ogłoszenie na tablicy informacyjnej oraz w Dziekanacie*”.

Powyższa klauzula umowna wskazuje, że zmiana umowy zawartej ze studentem może być dokonana przez zarządzenie Kanclerza, którego treść podawana jest do wiadomości studentów za pośrednictwem strony internetowej. Zatem Akademia Górniczo – Hutnicza, stosując przedmiotowy zapis z § 7 ust. 3 w związku z ust. 1 wzorca umowy, dopuściła się tym

samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad 2

Przykładem niedozwolonego postanowienia umownego, wskazanego w art. 385³ pkt 23 k.c. jest zapis, który wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego mówiąc o właściwości miejscowej sądów można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą i wyłączną.

Podstawowa zasada – dotycząca właściwości ogólnej – wyrażona została w art. 27 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i następne k.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 k.p.c.

Wzorzec umowny stosowany przez Uczelnię już z samej istoty wzorca umownego nie może być poczytywany za uzgodniony indywidualnie w myśl art. 46 k.p.c. Zawiera on bowiem zbiór gotowych i opracowanych przez Uczelnię postanowień, na których brzmienie student nie ma wpływu.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemianna.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby Uczelni (art. 30 k.p.c.). W przypadku, gdy powodem jest Uczelnia, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby Uczelni (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Akademii Górniczo – Hutniczej w Krakowie. Prezes Urzędu uznał zatem, iż zapis z § 9 ust. 3 wzorca umowy narzucający rozpoznanie sporów wynikłych z zawartej umowy w sądzie właściwym dla Uczelni, jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 6.01.2005 r. pod nr 210: „*Spory mogące wyniknąć z realizacji niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Pośrednika*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 11.07.2005 r. pod nr 493: „*Spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem umowy Strony poddają rozstrzygnięciu sądu powszechnego właściwego dla siedziby pozwanego*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 5.05.2005 r. pod nr 388: „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwym dla Impuls School*”.

Powyżej wskazane klauzule dotyczą narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 9 ust. 3 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: „*nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*”.

Stosowany przez Uczelnię wzorec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie

negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interesy.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki zostały spełnione, co oznacza, iż Uczelnia dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie (...) Prezes Urzędu w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechania.

Mając powyższe na uwadze orzeczono, jak w pkt I sentencji.

Pkt II sentencji

Bezprawność

Postanowienie z § 6 ust. 1 ustanawia obowiązek dla studenta ubezpieczenia się od następstw nieszczęśliwych wypadków na cały okres nauki.

W polskim ustawodawstwie ubezpieczenie obowiązkowe zostało uregulowane ustawą z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. nr 124, poz. 1152 ze zm.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 tej ustawy, ubezpieczeniem obowiązkowym jest ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej podmiotu lub ubezpieczenie mienia, jeżeli ustawa lub ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską umowa międzynarodowa nakłada obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia.

Zgodnie z art. 4 ww. ustawy ubezpieczeniami obowiązkowymi są: ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej rolników, ubezpieczenie budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego oraz ubezpieczenia wynikające z przepisów odrębnych ustaw i ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Ubezpieczenie studentów od następstw nieszczęśliwych wypadków nie jest zatem obowiązkowe. O przystąpieniu do tej formy ubezpieczenia, a także o wyborze towarzystwa ubezpieczeniowego decydują sami zainteresowani. Odmowa zawarcia ubezpieczenia i płacenia składek z tytułu ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków nie może rodzić dla studenta jakichkolwiek skutków ze strony Uczelni.

Jednocześnie można wskazać, że na stronach internetowych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego umieszczony został komunikat w tej sprawie, w którym podano, że zgodnie ze stanowiskiem Komisji Nadzoru Ubezpieczeń i Funduszy Emerytalnych, ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków uczniów i studentów nie ma statusu ubezpieczenia obowiązkowego.

Skoro żaden przepis prawny nie stanowi, że ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków jest obowiązkowe, to Uczelnia nie może nałożyć na studenta takiego obowiązku. Zatem zapis z § 6 ust. 1 stoi w sprzeczności z ustawą z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych i tym samym jest bezprawny.

Jednocześnie można wskazać, iż powyższe narusza zasadę swobody umów zawartą w art. 353¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem, strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Swoboda umów wyraża się w tym, że strony same decydują czy w ogóle chcą zawrzeć umowę, z kim chcą ją zawrzeć i

jaką ma ona przybrać treść. Należy więc stwierdzić, iż zapis stosowany przez Uczelnię narusza tę zasadę poprzez narzucenie studentowi obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Stosowany przez Uczelnię wzorzec umowy wykorzystywany jest przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, należy uznać, że nałożenie na niego obowiązku ubezpieczenia się narusza jego interesy, bowiem zmusza go do zawarcia umowy, której zawarcie - w świetle przepisów prawnych - jest dobrowolne.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, iż obie przesłanki zostały spełnione i tym samym uznaje się, iż Uczelnia – stosując zapis z § 6 ust. 1 wzorca umowy – dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgodnie z art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie (...) Prezes Urzędu w decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów nakazuje jej zaniechania.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w pkt II sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie (31 – 011 Kraków, Plac Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Zastępca Dyrektora Delegatury w Krakowie
Leszek Piekarz

Otrzymuje:

Akademia Górniczo-Hutnicza
al. Mickiewicza 30
30-069 Kraków